

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไทยในยุคดิจิทัล*

Political Participation of Thai Citizens in the Digital Age

¹สมคิด พุ่มทุเรียน และ ประเวศน์ มหารัตน์สกุล

¹Somkid Phumturian and Pravej Maharutsakul

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตนครสวรรค์

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonsawan Campus, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: somkidpumturian@gmail.com

บทคัดย่อ

ความก้าวหน้าของการสื่อสารเทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเพิ่มช่องทางในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพลเมืองไทย ทำให้พลเมืองสามารถติดตาม ตรวจสอบพฤติกรรมนักรการเมือง และนโยบายการบริหารประเทศของฝ่ายการเมืองได้ตลอดเวลา การศึกษาการใช้ช่องทางการสื่อสารยุคเทคโนโลยีดิจิทัลในกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไทย พบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองภายใต้ยุคเทคโนโลยีดิจิทัลยังให้ความสำคัญกับรูปแบบกิจกรรมการเมืองแบบเดิมที่มีการรณรงค์หาเสียง การออกเสียงเลือกตั้ง การประกาศนโยบาย การร่วมกิจกรรมการเมือง ฯลฯ มีสิ่งที่เปลี่ยนแปลงบ้างจากเดิมคือการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารกิจกรรมทางการเมืองเพื่อให้พลเมืองสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้สะดวกทุกเวลาและทุกสถานที่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้งยังบันทึกเก็บข้อมูลกิจกรรมทางการเมืองไว้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้นานสามารถสืบค้นและนำมาสื่อสารกันบนสื่อสังคมออนไลน์เมื่อต้องการจะใช้ประโยชน์ในทางการเมือง และกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองดิจิทัลมีตั้งแต่ลำดับต่ำของกลุ่มผู้เฝ้าดูอยู่ในระยะห่างไกลทางการเมือง จนถึงลำดับสูงสุดที่ใช้ข้อมูลดิจิทัลเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อวัตถุประสงค์ซึ่งความได้เปรียบทางการเมือง ไม่เพียงเท่านั้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีส่วนช่วยทำให้การเมืองไทยพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยที่สูงขึ้น รวมทั้งเป็นการส่งเสริมการกระจายอำนาจการเมืองการปกครองเป็นจริงได้ในทางพฤตินัย

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; พลเมืองไทย; ยุคดิจิทัล

Abstract

The advancement of digital communication technology has enlarged the channels for political activities of Thai citizens, allowing individuals to monitor and examine the behaviors of politicians in the country's administration at all times. The study of employing digital

*Received June 27, 2022; Revised August 29, 2022; Accepted August 30, 2022

communication technology in political participation of Thai citizens showed that political participation emphasizes conventional types of political activities such as campaigning, election, policy announcement, political engagement, and etc. What has changed is the application of digital technology to community political activities in order to provide political news and information to the public from any location and at any time via online media, as well as to record political activities as an evidence-based reference that can be retrieved and communicated whenever a need for political benefits arises. Political participation through online digital varies from minimal to high, with individuals who monitor political news from afar to those who utilize digital information for political movement to acquire political advantages. Not only can the use of digital technology for political participation activities help Thailand become more democratic, but it also promotes the decentralization of political power in practice.

Keywords: Political Participation; Thai Citizens; Digital Age

บทนำ

ที่ใดมีสังคม ที่นั่นย่อมมีกิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ กฎหมาย เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Human being is Social Animal) ตามที่อริสโตเติล (Aristotle) (384 ปีก่อนคริสตกาล) อธิบายว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอยู่กันเป็นกลุ่มพึ่งพากัน อาศัยผู้ที่เกิดก่อนเลี้ยงดูและถ่ายทอดวัฒนธรรม มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน แบ่งหน้าที่กันทำงาน และในทางสังคมวิทยาเรียกว่า “สังคม” คือ กลุ่มคน (Group Society) ตั้งแต่สองคนขึ้นไปอาศัยอยู่ร่วมกันและทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2524 ให้ความหมายสังคมหมายถึงคนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามระเบียบกฎเกณฑ์โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Royal Academy Institute, 2011) และ คำว่า “สังคม” (Society)

มีการนำไปใช้กันอย่างแพร่หลายแตกต่างกันไปทั้งเป็นทางการ ไม่เป็นทางการแล้วแต่เหตุการณ์และสถานที่เช่นในกลุ่มคนสูงวัยเรียกว่า สังคมผู้สูงอายุ ผู้ที่อยู่บ้านนอกหรือชนบทเรียกว่า สังคมชนบท สังคมเกษตรกรรม ผู้ที่อยู่ในเมืองเรียกว่า สังคมเมือง หรือถ้าเกี่ยวข้องกับการเมือง เรียกว่า สังคมการเมือง เป็นต้น สังคมในภาษาบาลีแยกเป็น 2 คำคือ ส(สัง)กับ คม (คมะ) ส(สัง) แปลว่า ด้วยกัน พร้อมกัน ส่วนคำว่า คมะ(คม) แปลว่า ไป ดำเนินไป เมื่อนำมารวมกันทั้งสองคำจึงเป็น สังคม แปลว่า ไปด้วยกัน ไปพร้อมกัน (Adiwatthanasith, Sudsawas, and Rerkrujipimon, 2002)

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม ในขณะที่สังคมไทยก็มีการพัฒนามาตามลำดับตามสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีอาจแบ่งภาพการพัฒนาจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรม และกำลังก้าวสู่สังคมแห่งเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นยุคที่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก้าวหน้ามาก พัฒนาด้านคอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ข้อมูล

ข่าวสารแพร่กระจายรวดเร็ว มีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายและส่งอิทธิพลต่อกันไปทั่วโลก พลเมือง สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่ายและสะดวกมากขึ้น อย่างไรก็ตามสภาพสังคมไทยยังมีภาพเป็นสังคมทั้งสังคมเกษตรกรรมในชนบท สังคมอุตสาหกรรมและสังคมดิจิทัลที่มีการรับเอาเทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักรที่ทันสมัย หุ่นยนต์ ฯลฯ มีพฤติกรรมแบบออนไลน์ (Online behavior) เพื่อสร้างความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตของสมาชิกสังคมอย่างกว้างขวาง ไม่เว้นแม้แต่สังคมการเมืองกิจกรรมทางการเมืองแบบออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของพลเมือง และนักการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งนักการเมืองและพลเมืองต้องปรับตัวให้ทันและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง และพัฒนาการเมืองไทยให้เป็นประชาธิปไตยแบบดิจิทัลที่กำลังรุกเข้ามาแทนระบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเดิม บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ช่องทางการสื่อสารยุคเทคโนโลยีดิจิทัลในกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไทย จึงจำเป็นต้องเข้าใจพัฒนาการของการมีส่วนร่วมทางการเมือง อิทธิพลเทคโนโลยีดิจิทัลการสื่อสารที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไทยในยุคดิจิทัล ดังต่อไปนี้

พัฒนาการในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประชาชนในฐานะที่เป็นพลเมืองจะมีความยึดโยงกับระบอบหรือคุณค่าทางการเมืองที่รัฐรับรองถึงศักดิ์ สิทธิ และเสรีภาพในฐานะสมาชิกของรัฐตามกฎหมาย การมีส่วนร่วมทางการเมืองแสดงถึงการมีคุณค่าต่อระบอบการเมือง เนื่องจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการที่บุคคล กลุ่มบุคคล กระทำใด ๆ เพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อรัฐ นโยบายของรัฐบาลและการเลือกผู้นำทางการเมืองทั้งระดับชาติและท้องถิ่น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวอาจมีทั้งถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย จะเป็นครั้งคราวหรือติดต่อยาวนานก็ตาม หรือหมายถึงกิจกรรมทางกฎหมายของพลเมืองที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลในการเลือกกำหนดบุคคลในคณะรัฐมนตรีหรือกดดันรัฐบาลให้กระทำตามพลเมืองผู้นั้นหรือกลุ่มนั้นต้องการ (Norman, and Verba, 1975) แสดงว่า กิจกรรมทางการเมืองภาคประชาชนโดยยึดกฎเกณฑ์กติกา (กฎหมาย) ในการผลักดันให้เกิดผลตามที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นต้องการ กระนั้นกิจกรรมทางการเมืองก็ไม่ถูกกฎหมายไปเสียทั้งหมด การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีมาตั้งแต่ยุคนครรัฐ สมัยกรีกโบราณ ซึ่งมีหลายนครรัฐ ดังกรณีการปกครองของนครรัฐเอเธนส์ (Athens City State) ที่เป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชน นครรัฐนี้มีพลเมืองทั้งหมด 130,000 คน พลเมืองที่เป็นชาวเอเธนส์ 50,000 คน ที่เหลือเป็นคนต่างถิ่น รูปแบบทางสังคมเป็นระบบวรรณะคล้ายกับสภาพทางสังคมของอินเดียในอดีต ปัจจุบันยังมีอยู่เช่นที่ตีโปทารามอินเดีย มีวรรณะ 4 ประเภท ในระบบวรรณะหรือชนชั้นของกรีกมี 3 ประเภท ได้แก่ (1) ทาส (Slave) คือผู้มีหน้าที่รับใช้ส่วนใหญ่ ใช้แรงกายในการทำงานถูกมองว่าเป็นคนชั้นต่ำในสังคม แทบไม่มีสิทธิอะไรเลยแม้แต่ความเป็นพลเมืองเช่นเดียวกับสตรีถูกกำหนดให้มีหน้าที่เฉพาะภายในบ้านเท่านั้น ผู้หญิงและทาสในเอเธนส์ไม่มีสถานภาพเป็นพลเมืองถูกลดบทบาทไม่ให้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมใดๆที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเมือง (2) คนต่างถิ่น หรือคนต่างชาติคือผู้ที่อยู่รัฐอื่นเข้าไปอาศัยประกอบอาชีพเป็นเวลานานจนถึงขั้นแต่งงานกับชาวเอเธนส์มีลูกมีหลานเป็นครอบครัว แต่ก็ไม่ได้รับการยอมรับเป็นพลเมืองเอเธนส์จึงไม่มีสิทธิใด ๆ ในทางการเมือง (3) พลเมืองต้องเป็นผู้ชายมีอายุ 20 ปี

บริบูรณ์ขึ้นไป มีสถานะทางสังคมในเอเธนส์ถือว่าเป็นชนชั้นสูงมีบทบาทมากในทางการเมือง มีสิทธิในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีบทบาทในการบริหาร ปกครองบ้านเมือง เช่น การคัดเลือกผู้บริหารโดยพลเมืองด้วยกัน เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการเมืองในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นทางการครั้งแรก นอกจากนี้กฎหมายนครรัฐเอเธนส์บัญญัติไว้ระบุถึงสิทธิและหน้าที่ไว้ด้วย รวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นของระบอบประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) กล่าวคือพลเมืองกรีกเลือกหรือลงประชามติในเรื่องการออกกฎหมายและนโยบายด้วยตัวเอง กรณีประเทศไทยเป็นประชาธิปไตยทางอ้อม ที่มีการเลือกผู้แทนราษฎรเพื่อทำหน้าที่ออกกฎหมาย (อำนาจนิติบัญญัติ) การจัดตั้งรัฐบาล (อำนาจบริหาร)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของเอเธนส์จึงมีผลต่อการออกแบบสถาบันทางการเมืองเพื่อเป็นกลไกในการบริหารนครรัฐมี 4 สถาบันหลัก ได้แก่ (1) สภาประชาชน (General Assembly) หรือสภาราษฎรมีสมาชิกคือพลเมืองชายชาวเอเธนส์ทุกคนที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ใช้วิธีการจับฉลากจากพลเมืองของเอเธนส์ (2) สภาห้าร้อย (The Council of Five Hundred or Boule) จำนวนสมาชิกของสภา 500 คน จะประกอบไปด้วยพลเมืองในฐานะตัวแทนมาจากหน่วยการปกครองที่เกิดขึ้นใหม่ เป็นที่ซึ่งเผ่าทั้งสิบเผ่าจะต้องส่งตัวแทนผ่านการจับสลากจากแต่ละเผ่าเป็นจำนวนเผ่าละ 50 คน มาทำหน้าที่เป็นสมาชิกสภาห้าร้อย มีอายุอยู่ในตำแหน่งคนละหนึ่งปีหมุนเวียนกันไป (3) องค์กรด้านความมั่นคง (Board of The Genccrds) คือทหารชั้นนายพลจำนวน 10 คน ซึ่งได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนหนึ่งคน ในจำนวนนั้นทำหน้าที่เป็นประธานสภา มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย การวางแผน ฯลฯ (4) ฝ่ายตุลาการหรือศาล ระบบยุติธรรมสมัยกรีกมีความแตกต่างจากระบบของศาลทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะที่มาจากคณะของศาล (ลูกขุนจำนวน 500 คน ใช้ระบบประชาธิปไตยแบบให้พลเมืองที่อายุ 30 ปีขึ้นไปสมัครเป็นลูกขุนและคัดเลือกโดยวิธีจับฉลาก (Chiangkul, 2020) เราจะเห็นว่าแนวคิดการเมืองประชาธิปไตยของนครรัฐเอเธนส์ต้องการให้องค์กรหรือสถาบันทางการเมืองมีความเชื่อมโยงกับประชาชน จึงจะเรียกได้เต็มปากว่าเป็นประชาธิปไตย มิใช่เขียนกฎหมายรัฐธรรมนูญว่าสมาชิกสภาเป็นตัวแทนของประชาชนแต่มาจากการแต่งตั้งของผู้มีอำนาจ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองจากอดีตถึงปัจจุบันย่อมแปรเปลี่ยนปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและเทคโนโลยี และในสังคมการเมืองดิจิทัล สามารถจำแนกลำดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็น 3 กลุ่ม แบ่งโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินการกิจกรรมการเมืองเป็นเกณฑ์จัดลำดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง จากที่สนใจและดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอยู่ห่างๆ จนถึงลงมือปฏิบัติการทางการเมืองโดยตรง แต่ละกลุ่มก็จะมีแบ่งเป็นลำดับย่อยในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังตารางที่ 1 (Milbrath, 1965) กล่าวคือการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีหลายลำดับเริ่มต้นตั้งแต่การให้ความสนใจทางการเมืองและร่วมกิจกรรมทางการเมือง จนถึงการมีส่วนร่วมในลำดับที่สูงคือเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองและการอุทิศเวลาในการรณรงค์ทางการเมืองที่หวังผลทางการเมืองโดยตรง ทั้งนี้มาจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไทยที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันต่างมุ่งหวังเพียงเข้าไปมีสิทธิมีเสียง หรือเป็นส่วนหนึ่งในเรื่องการเมือง สอดคล้องกับความเห็นของ Prachayapruit (2003) ที่ให้ความเห็นว่าการเข้าไปมีเสียงในการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาคุณผลกระทบของนโยบายเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงเป็นนโยบายใหม่ในครั้งต่อไป เหตุผลที่ประชาชนต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองทุกมิติ

เพราะมองว่าสุดท้ายแล้ว ผลกระทบ ที่เกิดจากนโยบายของผู้มีอำนาจโดยเฉพาะอำนาจที่มาจากการเมือง กลุ่มการเมือง หรือพรรคการเมือง ที่เป็นผู้บริหารประเทศ ในทางทฤษฎีควรมีนโยบายแตกต่างกันของแต่ละพรรคการเมือง เช่น นโยบายแบบก้าวหน้า หรือนโยบายแบบอนุรักษ์นิยม ดังกรณีประเทศไทยที่มีหลายพรรคการเมือง เมื่อร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลจึงเป็นรัฐบาลผสมกันหลายพรรค นโยบายของรัฐบาลเป็นแบบผสมกัน นโยบายส่วนใหญ่ตกอยู่กับพรรคแกนหลักซึ่งมีอำนาจต่อรองสูง ถ้าพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นว่านโยบายตอบสนองผู้ที่ทำให้การสนับสนุนพรรคการเมืองนั้น ๆ เสียมากกว่า ส่วนพรรคที่ไม่ได้เป็นรัฐบาลที่เรียกกันว่าฝ่ายค้านมีหน้าที่หลักคือตรวจสอบ ทักท้วง เสนอแนะที่เห็นว่ารัฐบาลทำไม่ถูกไม่ควร ในทางปฏิบัติฝ่ายที่มีเสียงข้างน้อยทำอะไรไม่ได้มาก ไม่ว่าจะเป็นการเสนอกฎหมายถ้าพรรคฝ่ายรัฐบาลไม่เห็นด้วยก็ยากที่จะผ่านการพิจารณาของรัฐสภา จึงมีความจำเป็นและสำคัญของกระบวนการทางการเมืองและกระบวนการในการแก้ปัญหาที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของพลเมือง

ในสังคมยุคใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วมของพลเมืองเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการเสนอข้อเรียกร้องและการสนับสนุน (Easton, 1971) พัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไทยเป็นข้อบ่งชี้ว่าประชาชนมีพัฒนาการและมีความตื่นตัวทางการเมืองเป็นลำดับมา ซึ่งบางยุคพลเมืองถูกจำกัดในการเข้าไปมีส่วนร่วมน้อย และเฉพาะบางเรื่องบางโอกาสเท่านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการออกแบบรัฐธรรมนูญที่เปิดโอกาสให้พลเมืองมีส่วนร่วมเพียงใด รวมทั้งที่มาของรัฐบาล ถ้ามีที่มาที่มีการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรมและโปร่งใส พลเมืองจะมีโอกาสน้อยในการมีส่วนร่วม และฝ่ายการเมืองเองก็จะรณรงค์ทางการเมืองเฉพาะช่วงฤดูการเลือกตั้ง เท่านั้น จึงขาดความต่อเนื่องในการเรียนรู้สื่อสารทางการเมืองของพลเมือง ทำให้บทบาทการเมืองเป็นเรื่องของเฉพาะกลุ่มนักการเมือง แต่ในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลเครื่องมือสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูง พลเมืองสามารถสื่อสารและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้อย่างทั่วถึง กว้างขวางและต่อเนื่อง พลเมืองสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ตลอดเวลา ในลักษณะที่เป็นการกระทำกันเองมากกว่าในอดีตที่ฝ่ายบ้านเมืองจะหยิบยื่นข้อมูลข่าวสารทางการเมืองบางส่วน บางเรื่องและเฉพาะเรื่องที่จะให้พลเมืองรับรู้

ตารางที่ 1 ลำดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

กิจกรรมของนักต่อสู้ทางการเมือง (Gladiatorial Activities)	การอุทิศเวลาในการรณรงค์ทางการเมือง (Contributing time in a political campaign)
	การเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่หวังจัดตั้งรัฐบาล (Becoming an active political party member)
	เข้าร่วมประชุมพรรคการเมืองหรือวางกลยุทธ์ (Attending a caucus or strategy meeting)
	ชักชวนบริจาคเงินทางการเมือง (Soliciting political funds)
	เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือดำรงตำแหน่ง (Being a candidate or holding office)

กิจกรรมเปลี่ยนผ่าน (Transitional Activities)	ติดต่อเจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้นำทางการเมือง (Contacting a public official or political leader) เข้าร่วมการประชุมทางการเมืองหรือการชุมนุม (Attending a political meeting or rally) การบริจาคเงิน (Making monetary contributions)
กิจกรรมของผู้เฝ้าดู(เริ่มสนใจ การเมือง) Spectator Activities	เปิดเผยตัวเองในกิจกรรมทางการเมือง (Exposing oneself to political stimuli) เริ่มเข้าร่วมการอภิปรายทางการเมือง (Initiating a political discussion) พยายามโน้มน้าวใจผู้อื่น (Attempting to convince others) รณรงค์โดยติดกระดุมหรือติดสติ๊กเกอร์บนรถ (Wearing a button or putting a sticker on car)

อิทธิพลเทคโนโลยีดิจิทัลการสื่อสารที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การสื่อสารมีมาพร้อมกับสังคมมนุษย์ยุคเผ่าที่มนุษย์พยายามทำความเข้าใจและรู้จักกันซึ่งเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันด้วยกิริยา ท่าทาง การใช้วาทะต่างๆ เช่น ภาษามือ การออกเสียงพัฒนาไปเป็นการพูดจนถึงการคิดค้นประดิษฐ์ตัวเลข ตัวอักษร เป็นต้น ทำให้มนุษย์มีวัฒนธรรม อารยธรรมก่อให้เกิดสังคมที่เชื่อมโยงกันในการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันทั้งเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง การสื่อสารสมัยนั้นที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจนคือในยุคอาณาจักรกรีกโบราณตั้งนครรัฐเอเธนส์ ทหารกรีกโบราณชื่อ ฟิดิปปีเดส (Pheidippides) ได้ออกวิ่งเป็นเวลา 2 วัน ระยะทาง 150 ไมล์ เพื่อแจ้งข่าวการได้รับชัยชนะของเอเธนส์ที่มีต่อกองทัพเปอร์เซียและส่งสารสงครามไปยังกรุงเอเธนส์ (Kapook, 2013) พัฒนาการการสื่อสารที่ได้มีพัฒนาเครื่องมือสื่อสารตามสภาพเทคโนโลยีในแต่ละยุคสมัยเริ่มจาก จิตรกรรมบนผนังถ้ำ สัญลักษณ์แทนคำ (Pictograms) พิราบส่งสาร (Carrier Pigeons) ระบบไปรษณีย์ครั้งแรกของโลก ใช้คนวิ่งมาราธอน ต่อมามีการพัฒนาใช้เฮลิโกราฟ (Heliographs) กระจาด คนป่าวประกาศราษฎร (Town Crier/Bellman) หนังสือพิมพ์รายวัน รหัสมอร์ส (Morse Code) โทรศัพท์ กำเนิดเครื่องรับส่งวิทยุโทรเลข การแพร่ภาพโทรทัศน์ครั้งแรกของโลก เริ่มปล่อยสัญญาณ ARPANET (ARPANET Launched) เครือข่าย ARPANET (Advanced Research Projects Agency NETwork) เวิลด์ ไวด์ เว็บ (WWW/World Wide Web) AIM Messenger หรือ American Online Instant Messenger) บล็อก (Blogging) เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) ทวิตเตอร์ (Twitter) ตามลำดับ

ปัจจุบันศตวรรษที่ 21 มีความเจริญรุ่งเรืองและการพัฒนาในหลายๆ ด้านด้วยพลังการขับเคลื่อนของกระแสโลกาภิวัตน์ทางเทคโนโลยีดิจิทัล ผนวกกับความต้องการของสังคมเสรีที่เปิดกว้างเป็นแรงขับ ทำให้เศรษฐกิจสังคมและการเมืองต้องปรับในทุกมิติเพื่อรองรับเทคโนโลยีสารสนเทศยุคดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทมาก (National Health Commission Office, 2019) กล่าวคือด้านเศรษฐกิจมีการพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการทำการตลาด ทางการเมืองมีการสื่อสารข้อมูลนโยบายรัฐบาล พฤติกรรมของนักการเมือง เช่น ตรวจสอบนักการเมืองด้วยภาคประชาชน องค์กรทางสังคม ที่นิยมคือตลาดออนไลน์ ที่มีการสื่อสารพฤติกรรมนักการเมืองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ออนไลน์ ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือที่มีโทรศัพท์มือถือเพียงเครื่องเดียวหรือการติดตามนักการเมือง รัฐบาลได้ตลอดเวลาทุกที่ ประชาชนต้องการติดตามนักการเมือง นโยบายรัฐบาลสามารถนำเสนอต่อประชาชนเป็นวงกว้างและครอบคลุม พฤติกรรมนักการเมืองทั้งดีและไม่ดีจะถูกบันทึกเก็บไว้ได้นานและพร้อมที่จะนำมาถ่ายทอดสื่อสารให้ประชาชนได้รับรู้ยากที่จะลบเลือนหรืออ้างว่าไม่ได้พูด ไม่ได้ทำเนื่องจากหาหลักฐานไม่ได้ หรือหลักฐานถูกทำลาย ทำให้การเมืองมีความโปร่งใสและมีคุณธรรมมากขึ้นด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลการสื่อสารแบบออนไลน์

เทคโนโลยีดิจิทัลการสื่อสารได้สร้างแรงกดดันให้ภาครัฐต้องปรับปรุงระบบอินเทอร์เน็ตติดตั้งเครือข่ายเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานครอบคลุมทั้งประเทศ โดยเฉพาะระบบสาธารณสุข (AT&T Business Editorial Team, 2018) เช่น ในโรงพยาบาลของรัฐเมื่อก่อนการตรวจเลือดปัสสาวะหรือของเหลวอื่นๆ เจ้าหน้าที่ต้องเดินนำเอกสารผลตรวจจากห้องหนึ่งไปส่งให้อีกห้องหนึ่ง แต่ปัจจุบันสามารถส่งผลตรวจโรคแบบออนไลน์ผ่านระบบคอมพิวเตอร์ไปให้แพทย์ที่เชี่ยวชาญแต่ละสาขาวินิจฉัยโรคสั่งการโดยตรงได้เลย ด้านสังคมมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งเรื่องส่วนตัวและมีใช้ส่วนตัว การทำงานเป็นเรื่องง่ายและสะดวกสบายทุกเวลาทุกสถานที่แบบไร้ขีดจำกัดบนโลกออนไลน์ผ่านโซเชียลมีเดีย ไม่ว่าจะเป็นอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ด้วยแพลตฟอร์ม (Platforms) ต่างๆ เช่น เฟสบุ๊ก ทวิตเตอร์ ไลน์ (Line) ตี๊กต็อก (TikTok) หรือการไลฟ์สด (Live Streaming) ด้วยวิดีโอคอล กูเกิลมีท (Google Meet) โปรแกรมซูม (Zoom) และกำลังเป็นที่นิยมคือคลับเฮาส์ (Clubhouse) ตลอดทั้งโปรแกรมอื่นๆ เพียงแค่มีคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือ

การเมืองยุคดิจิทัลใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีศักยภาพอำนวยความสะดวกในการมีส่วนร่วมของพลเมือง (Gibson, Greffet, and Cantijoch, 2017) ในฐานะผู้ชม และเข้าร่วมในกิจกรรมการเมือง บางสังคมเริ่มด้วยพรรคการเมืองมีการปรับปรุงด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกิจกรรมของพรรคตั้งแต่การออกแบบโลโก้พรรควางเครือข่ายระบบอินเทอร์เน็ตเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับผู้บริหารพรรค ผู้สนับสนุนพรรคและสมาชิกพรรคทั่วประเทศเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพมาก การประชุมพรรคก็ไม่ต้องมีความยากลำบากอีกต่อไป สามารถจัดการประชุมได้ตลอดเวลาและสถานที่ผ่านสื่อออนไลน์เครือข่ายอินเทอร์เน็ตตามแพลตฟอร์มที่มีให้เลือกมากมาย โดยเฉพาะในสถานการณ์ไม่ปกติเช่นการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 หรือเหตุภัยพิบัตินอื่นๆ นักการเมืองผู้มีส่วนได้เสียและเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเมืองก็ต้องทำความเข้าใจ ศึกษาเรียนรู้เพื่อเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลการสื่อสารได้อย่างคล่องแคล่ว กิจกรรมทางการเมืองของพลเมืองไทยก่อนที่เทคโนโลยีดิจิทัลจะเข้ามามีบทบาทในการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

พรรคการเมืองทั้งหลายอาศัยสื่อเดิม ๆ หาเสียงผ่านวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์หรือนิตยสารอื่นๆ สำหรับการหาเสียงผ่านโทรทัศน์หรือทีวี(ทีวีพูล)นั้น บางรัฐบาลก็จัดเวลาให้แต่ละพรรคการเมืองหาเสียงฟรีโดยใช้เวลาเท่าๆกัน บางสมัยก็ให้พรรคการเมืองเสียค่าเช่าเวลาออกอากาศให้แก่สถานีโทรทัศน์เอง ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารทางการเมืองทางเดียว นอกจากนี้มีการเปิดเวทีปราศรัยเพื่อแนะนำนโยบายพรรค ผู้สมัครของพรรค มีรถแห่ติดโปสเตอร์โฆษณาประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชนไปตามหมู่บ้าน ชุมชนต่างๆ แจกใบปลิวให้ไปฟังการปราศรัย ประกาศนโยบาย ให้คำมั่นสัญญาระหว่างพลเมืองและนักการเมืองหรือสัญญาประชาคม (Social Contract) กลยุทธ์ที่สำคัญและได้ผลอีกอย่างหนึ่งคือ การเดินเคาะประตูบ้านแจกบัตรแนะนำตัวผู้สมัคร เข้าหาผู้มีบารมีที่คนในท้องถิ่นให้ความเคารพนับถือ นอกจากนี้ยังมีวิธีการสร้างความน่าสนใจเช่นผู้สมัครบางคนใช้ป็นจักรยานหาเสียง เป็นต้น เมื่อโลกเข้าสู่เทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้ทุกอย่างเปลี่ยนไปทั้งสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลถูกนำไปใช้ในกิจกรรมทางการเมืองทุกระดับ ตั้งแต่ท้องถิ่นไปถึงระดับชาติ นานาชาติและระดับโลก นับแต่มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลสื่อสารมาใช้ในกิจกรรมทางการเมือง และสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมากขึ้น อาจพูดได้ว่าเป็นมิติใหม่ทางการเมืองก็ได้ ลักษณะดังกล่าวทำให้วิถีการหาเสียงของพรรคการเมือง นักการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความหลากหลาย ทำให้มีเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองมากขึ้น รวมทั้งยังสามารถเก็บข้อมูลกิจกรรมทางการเมืองไว้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้นานสามารถสืบค้นและนำมาสื่อสารกันบนระบบสื่อออนไลน์เมื่อต้องการจะใช้ประโยชน์ในทางการเมือง

เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือที่สำคัญช่วยให้กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองมีความเป็นจริงมากขึ้น พลเมืองสามารถเข้าถึง ติดตามกิจกรรมทางการเมืองเพิ่มอีกช่องทางที่สะดวกในการสื่อสารทางการเมืองระหว่างพลเมืองและนักการเมือง รวมทั้งทำให้พลเมืองสามารถตรวจสอบพฤติกรรมของนักการเมืองได้ตลอดเวลาผ่านช่องทางสื่อสารดิจิทัล อันเป็นการยกระดับการเมืองมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น

กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองยุคดิจิทัลของพลเมืองไทย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไทย บางยุคถูกจำกัดในการเข้าไปมีส่วนร่วมน้อย และเฉพาะบางเรื่องบางโอกาสเท่านั้น ทั้งนี้ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผู้ออกแบบรัฐธรรมนูญที่เปิดโอกาสให้พลเมืองมีส่วนร่วมเพียงใด แม้อยู่ภายใต้ยุคดิจิทัล กิจกรรมทางการเมืองส่วนใหญ่ก็เป็นเพียงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อดิจิทัลกับวิถีการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเดิม ซึ่งเป็นเพียงการใช้ระบบการสื่อสารออนไลน์เพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารทางการเมืองได้เร็วและกว้างขวางเท่านั้น เช่น การรณรงค์หาเสียง การประชาสัมพันธ์ การสื่อสารทางการเมืองกับประชาชน ฯลฯ ผ่านระบบออนไลน์ในแพลตฟอร์มต่างๆ (Platform) ถ้าเราตั้งประเด็นว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างความสนใจและสื่อดิจิทัลอาจเป็นไปได้ในทางบวกหรือทางลบก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าการกระทำนั้นเป็นการลงคะแนนเสียง การกระทำที่กำกับโดยผู้มีอำนาจ หรือการกระทำที่มีการขึ้นเพื่อทดสอบความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อฝ่ายการเมือง หากเราศึกษาข้อมูลการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2562 และการบริหาร

ประเทศของรัฐบาลภายใต้ระบบรัฐสภาที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้ง พบว่าการใช้สื่อดิจิทัลมีความเกี่ยวข้องในเชิงบวก และมีความสม่ำเสมอในการพูดคุยทางการเมืองสำหรับผู้มีส่วนได้เสียทางการเมือง รวมทั้งความต้องการคะแนนเสียงจากประชาชน และยังพบอีกว่าความสัมพันธ์กับการใช้สื่อที่เป็นเครื่องมือดิจิทัลดูเหมือนจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีการใช้สื่อสารถึงพฤติกรรมของนักการเมืองทั้งในสภาและนอกสภา มีการใช้การสื่อสารในการบริหารงานของรัฐบาล การบริจาคเงิน และการทำงานให้กับพรรคการเมือง ผู้นำทางการเมือง พรรคการเมืองและผู้นำรัฐบาล เป็นต้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่อิงผลประโยชน์ทางการเมืองอาจเป็นไปได้ทั้งในทางบวก ทางลบหรือไม่มีอยู่เลย กลายเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ในสื่อออนไลน์อยู่ในปัจจุบัน

เพื่อความเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองตรงกัน ผู้เขียนใช้โครงสร้างลำดับชั้นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของมิลเบรท (Milbrath, 1965) ดังตารางที่ 1 เป็นกรอบคิดในการแกะรอยกิจกรรมทางการเมืองของพลเมืองไทยบนระบบเทคโนโลยีสื่อสารดิจิทัลเพื่อช่วยในการวิเคราะห์บุคคล ขยายไปยังทั้งบุคคล องค์กร พรรคการเมืองและรัฐบาล รวมทั้งประชาชนที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง ซึ่งโดยธรรมชาติของแต่ละบุคคลจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในกิจกรรมการเมือง (Orlikowski, 1996; 2002) กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากลำดับต่ำในฐานะผู้เฝ้าดู (Spectator) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจนถึงเป็นผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองที่สูงขึ้นที่เป็นนักต่อสู้ทางการเมือง ดังตารางที่ 2 (Bennett, and Segerberg, 2012; Milbrath, 1965)

ตารางที่ 2 ลำดับกิจกรรมทางการเมืองแบบดิจิทัล (Hierarchy of political digital activism)

กิจกรรมนักสู้ดิจิทัล (Digital Gladiatorial Activities)	การเคลื่อนไหวของข้อมูล (Data Activism) การเปิดโปง (Exposure) การใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในการโจมตีอย่างมีเป้าหมาย (Hacktivism)
กิจกรรมการเปลี่ยนแปลงแบบดิจิทัล (Digital Transitional Activities)	บริโภคนิยมสินค้าทางการเมือง (Political consumerism) คำร้องดิจิทัล (Digital petitions) นักเคลื่อนไหวเสมือนจริง (Botivism) กองทุนอิเล็กทรอนิกส์ (E-funding)

กิจกรรมผู้เฝ้าดูแบบดิจิทัล (Digital spectator Activities)	นักเลงคีย์บอร์ด (Clicktivism) พวกชอบตอบโต้ (Metavoicing) พวกชอบอ้างสิทธิ (Assertion)
--	---

เราต้องยอมรับว่าประชาชนคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสาร เช่น คอมพิวเตอร์ โน้ตบุค โทรศัพท์มือถือ รับ-ส่งและเรียนรู้ข้อมูลการเมืองผ่านระบบสื่อโซเชียล (Social media) พบว่าลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเปลี่ยนไปจากเดิมที่เคยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ หรือสื่ออนาล็อก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารทางเดียวจากคนหนึ่งสู่อีกคนหนึ่ง (One to one communication) หรือ จากคนหนึ่งสู่คนจำนวนมาก (One to many) เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หรือเสียงตามสายในหมู่บ้าน เป็นต้น กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในอดีตฝ่ายการเมือง และสื่อสารมวลชนจะเป็นผู้ที่จัดการให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่าที่ประชาชนจะเป็นฝ่ายกระทำ แต่ปัจจุบันเครื่องมือสื่อสารที่เป็นเทคโนโลยีดิจิทัลมีประสิทธิภาพสูงประชาชนสามารถสื่อสารแบบหลายคนสู่หลายคน (Many to Many) และสามารถส่งข้อมูลข่าวสารแบบโต้ตอบระหว่างกันและพร้อมกันทันที เครื่องมื่อดังกล่าวจึงถูกนำมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการเมืองและการปกครองได้ด้วยตนเอง ตามแนวคิดของมิลเบรท (Milbrath, 1965) สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่แสดงถึงกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม และแต่ละกลุ่มยังจำแนกกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังตารางที่ 2 อธิบาย ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้เฝ้าดู (Political spectator) เป็นคนกลุ่มใหญ่ของสังคม เริ่มให้ความสนใจทางการเมือง ถือเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำสุด ในกลุ่มนี้มีกิจกรรมทางการเมือง 3 ลำดับย่อย ได้แก่ (1) พวกชอบอ้างสิทธิ จะแสดงออกโดยการคิดเรื่องราวในการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายของตนเอง (2) เป็นพวกชอบตอบโต้ กลุ่มนี้จะแสดงออกโดยการแบ่งปันข้อมูล การลงข้อความใหม่และส่งต่อข้อมูล การโพสต์ข้อมูล การแสดงความคิดเห็น ในทางการเมือง และ (3) พวกชอบกดปุ่ม (Clicktivism) โดยแสดงความชอบ ออกเสียง หรือติดตาม เกี่ยวกับพรรคการเมือง นักการเมือง รัฐบาล ซึ่งเป็นการดำเนินการในระยะไกล คนกลุ่มนี้แสดงออกทางการเมืองโดยที่ไม่ความสัมพันธ์เป็นการส่วนตัวกับนักการเมือง พรรคการเมือง หรือรัฐบาล

2. กลุ่มอยากเปลี่ยนแปลงทางการเมือง (Political Transition) เป็นกลุ่มที่อยู่ระหว่างผู้เฝ้าดูและผู้ต่อสู้ทางการเมือง การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มนี้ต้องการทรัพยากรมากกว่ากลุ่มผู้เฝ้าดูระยะไกล เพื่อต้องการก่อให้เกิดผลกระทบเป็นวงกว้าง การแสดงออกกิจกรรมทางการเมืองแบ่งออกเป็น 4 ลำดับย่อย ได้แก่ (1) กองทุนอิเล็กทรอนิกส์ (E-funding) ใช้เทคโนโลยีในการระดมทุนผ่านทางเว็บไซต์ มีการบริจาคผ่านระบบออนไลน์ เป็นต้น (2) ใช้หุ่นยนต์ (Botivism) ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและสื่อสารเสมือนจริงบนโซเชียล ใช้ในการโต้ตอบคำถามแทนนักการเมือง พรรคการเมือง ใช้หุ่นยนต์ในการตรวจสอบการประมวลผล

คะแนนเสียง เป็นต้น การใช้หุ่นยนต์เสมือนนักการเมืองจริง เป็นการตอบสนองที่ลอกหลอนบนออนไลน์หรือสื่อโซเชียล (Salge, and Karahanna, 2018) (3) ใช้คำร้องดิจิทัล (Digital petitions) เป็นการพัฒนาระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถยื่นคำร้องให้ประชาชนขอทบทวนประเด็นต่าง ๆ หรือการแสดงความคิดเห็น และ (4) ชอบบริโภคสินค้าเกี่ยวกับทางการเมือง กลุ่มนี้จะสนับสนุนสินค้าของฝ่ายการเมืองที่ตนเองชื่นชอบ โดยการซื้อสินค้าของฝ่ายการเมืองที่มีนโยบายสอดคล้องกับความคิดของตน ในขณะที่เดียวกันก็อาจปฏิเสธสินค้าของฝ่ายการเมืองที่มีนโยบายไม่สอดคล้องกับความคิดของตน วิธีการอาจสั่งซื้อผ่านแอปโทรศัพท์ หรือสั่งซื้อบนระบบออนไลน์ เป็นต้น

3. กลุ่มต่อสู้ทางการเมือง (Political Gladiator) เป็นกลุ่มที่ทำหน้าที่ร่วมในกิจกรรมทางการเมืองโดยตรง คนกลุ่มนี้จะไม่แสวงหาอิทธิพลอื่นเพื่อจะเปลี่ยนแปลงแต่จะดำเนินการเอง บางคนในกลุ่มจะมีการจัดระเบียบ ในขณะที่คนอื่น ๆ รับผิดชอบงาน สหภาพ สมาคมในกิจกรรมทางการเมืองหรือโจมตีต่อสู้ทางการเมืองด้วยตัวเอง ซึ่งต่างจากวิธีการในอดีตที่การทำกิจกรรมทางการเมืองต้องเข้าร่วมกับพรรคการเมือง หรือเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง จะเห็นว่ากลุ่มการเมืองที่มีส่วนร่วมทางการเมืองยุคดิจิทัลได้มีศูนย์รวมอยู่ที่พรรคการเมืองแต่จะเป็น พันธมิตรแบบหลวมๆ โดยจะดำเนินกิจกรรมทางการเมืองด้วยตัวเองผ่านระบบสื่อโซเชียลที่มีอิทธิพลต่อพรรคการเมือง รัฐบาล สังคมหรือองค์กร ซึ่งส่วนใหญ่มีวิธีการดังนี้ (1) ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แอปพลิเคชันในการโจมตีเป้าหมาย (Hacktivism) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมือง (2) ใช้การเปิดเผย เปิดโปงข้อมูล (Exposure) เป็นการเผยแพร่ข้อมูลลับโดยไม่ได้รับอนุญาต ทำให้ข้อมูลของคู่แข่งรั่วไหล และ (3) การใช้ข้อมูลเคลื่อนไหวทางการเมือง (Data Activism) เพื่อใช้ข้อมูลส่งเสริมสนับสนุนอำนาจส่วนบุคคลให้เหนือกว่าข้อมูลของผู้อื่น รวมถึงกิจกรรมในการจัดการข้อมูลของรัฐบาลให้เปิดเผย การกู้คืนข้อมูล การล้างเอาข้อมูลพลเมือง และการแบ่งปันข้อมูลการกุศลที่สามารถส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงขององค์กร การกุศล ผู้บริจาคและสังคม เป็นต้น ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมีเป้าหมายหวังผลทางการเมืองโดยตรง

ลำดับขั้นของการเคลื่อนไหวข้อมูลการเมืองจะแตกต่างกันไปตามทรัพยากรดิจิทัล ได้แก่ ทักษะทางเทคนิค เทคโนโลยีสิ่งประดิษฐ์ เครือข่ายสังคม อินเทอร์เน็ตและการเข้าถึงข้อมูลการสื่อสาร (McCarthy, and Zald, 1973; Selander, and Jarvenpaa, 2016) กิจกรรมทางการเมืองจะแฝงรวมอยู่ในลำดับขั้นของการเคลื่อนไหวข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือเป็นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลการสื่อสารเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งลักษณะกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีตั้งแต่ในลำดับต่ำสุด อยู่ห่างไกลจากนักการเมือง พรรคการเมืองหรือรัฐบาล กลุ่มคนเหล่านี้มีความสนใจทางการเมืองที่เห็นว่าการเมืองมีผลต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง จนถึงลำดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ใช้เทคโนโลยีจัดการข้อมูลดิจิทัลบนสื่อสังคมออนไลน์เคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเป้าหมายทางการเมืองโดยตรงซึ่งถือเป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลำดับที่สูงที่สุด ถ้าเรานำโครงสร้างลำดับกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบดิจิทัลตามแนวคิดของ Bennett, and Segerberg (2012) และ Milbrath (1965) เป็นกรอบในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไทย ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีการสื่อสาร สามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ กลุ่มแรกเป็นประชาชนที่เกิดก่อนยุคเบบี้บูม (Baby Boom) คือผู้ที่เกิดก่อนปี พ.ศ. 2507 คนกลุ่มนี้ไม่ค่อยมีความถนัดในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลการสื่อสารและใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร เช่น โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ในหน้าที่

พื้นฐานทั่วไป ส่วนประชาชนกลุ่มที่เกิดหลังยุคเบบี้บูมและคนรุ่นใหม่เยาวชนที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสื่อสารในลักษณะของการจัดการและใช้เป็นเครื่องมือในการแสดงออกทางการเมือง กลุ่มคนเหล่านี้จะใช้เทคโนโลยีดิจิทัลผลิตข้อมูลทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นปฏิริยาโต้กลับทางการเมือง และการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากทั้งรูปแบบและวิธีการ เรียกได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ใหม่ทางการเมืองไทย หลากหลายอย่าง เช่น การตรวจสอบว่าตนเองมีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่ ลำดับเลขที่เท่าไร ลงคะแนนเสียงที่หน่วยเลือกตั้งที่ไหน โดยสามารถดำเนินการผ่านแอปพลิเคชัน (Applications) ซึ่งมีความแตกต่างไปจากรูปแบบและวิธีการเดิม ๆ ที่ต้องเดินทางไปตรวจดูรายชื่อที่ทางราชการติดประกาศไว้ตามหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ วิธีการและรูปแบบใหม่เราสามารถตรวจสอบสิทธิได้ทุกเวลาสถานที่ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตบนเครือข่ายสื่อสารสังคมออนไลน์เพียงเรามีโทรศัพท์มือถือเท่านั้น สะดวกรวดเร็วประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย และยังสามาถใช้ในการลงประชามติเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง เพื่อสนองตอบนโยบายรัฐบาล พรรคการเมือง หรือการลงประชามติกฎหมายที่ไม่จำเป็นต้องใช้คะแนนเสียงสมาชิกวุฒิสภาเท่านั้น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผ่านระบบออนไลน์ ที่จะทำให้การเลือกตั้งผู้บริหารทุกระดับเป็นการเลือกตั้งทางตรง แบบปัจจุบัน (Real Time) หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่ปรากฏตัวแต่ใช้วิธีการผ่านโทรศัพท์มือถือด้วยการสแกนใบหน้าและบัตรประจำตัวประชาชนยืนยันตัวตน การนัดชุมนุมทางการเมืองผ่านระบบสื่อสารสังคมออนไลน์ใช้เวลาจำกัดเพียงไม่กี่ชั่วโมงสามารถระดมคนได้คราวละมาก ๆ

การที่พลเมืองไทยแสวงหาแนวทางใหม่ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังเป็นรูปแบบกิจกรรมการเมืองเดิม เช่น การรณรงค์หาเสียง การออกเสียงเลือกตั้ง การประกาศนโยบาย การร่วมกิจกรรมการเมือง ฯลฯ เพียงแต่มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลสื่อสาร โดยเฉพาะสื่อสารสังคมออนไลน์เพื่อจัดการข้อมูลการเคลื่อนไหวทางการเมือง การใช้สิทธิเสรีภาพทางการเมือง ฯลฯ การที่ประชาชนสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสื่อสารทำกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สะดวกทำได้กว้างขวางและรวดเร็ว สามารถเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองของพรรคการเมือง นักการเมืองและรัฐบาล รวมทั้งประชาชนเองได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสื่อสารช่วยพัฒนาส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้เป็นไปในลักษณะเชิงสร้างสรรค์ จึงเป็นการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยมากกว่าที่ผ่านมาและเป็นอยู่ในปัจจุบัน ผนวกกับกระแสโลกาภิวัตน์ความเป็นเสรีนิยมประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 ปีคั้นทำให้ทุกองคาพยพทางการเมืองไทยต้องเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเมืองปรับมุมมองให้เป็นการเมืองใหม่ในยุคดิจิทัล (New Political in the Digital Age) จึงเป็นอีกหนทางหนึ่งจะนำพาประชาชน สังคมไปสู่การเมืองที่เป็นประชาธิปไตยในระดับที่สูงขึ้น ด้วยการเปิดพื้นที่สาธารณะทั้งในแง่ของสถานที่และพื้นที่กิจกรรมการเมืองบนระบบสื่อสารดิจิทัลของทุกฝ่าย ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความจริงใจ ความเท่าเทียม ความยุติธรรม ความเสมอภาค และการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันจะส่งผลให้การกระจายอำนาจทางการเมืองจะมีความเป็นจริงมากขึ้น

สรุป

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการกระทำใดๆ ของบุคคล กลุ่มบุคคลเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อรัฐ ต่อนโยบายของรัฐบาลและการเลือกผู้นำทางการเมืองทั้งระดับชาติและท้องถิ่น กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจมีทั้งถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย จะเป็นครั้งคราวหรือติดต่อยาวนานก็ตาม ดังที่เรารับรู้มาตลอดเวลากว่าพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไทยเป็นข้อบ่งชี้ว่ามีพัฒนาการในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นลำดับมา ซึ่งบางยุคพลเมืองถูกจำกัดในการเข้าไปมีส่วนร่วมน้อยและเฉพาะบางเรื่องบางโอกาสเท่านั้น ทั้งนี้ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผู้ออกแบบรัฐธรรมนูญที่เปิดโอกาสให้พลเมืองมีส่วนร่วมเพียงใด ปัจจุบันเป็นยุคเทคโนโลยีดิจิทัล พลเมืองไทยมีช่องทางสื่อสารกิจกรรมที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้สะดวกตลอดเวลาและทุกสถานที่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้งยังบันทึกเก็บข้อมูลกิจกรรมทางการเมืองไว้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้นานสามารถสืบค้น ติดตาม ประเมินผลและนำมาสื่อสารกันบนสื่อสังคมออนไลน์เมื่อต้องการจะใช้ประโยชน์ในทางการเมือง และยังพบอีกว่ากิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองดิจิทัลมีตั้งแต่ลำดับต่ำของกลุ่มผู้เฝ้าอยู่ห่างไกลจากการเมือง นักการเมืองและพรรคการเมืองจนถึงลำดับสูงสุดที่ใช้ข้อมูลดิจิทัลเคลื่อนไหวทางการเมือง เช่นการรณรงค์หาเสียง การออกเสียงเลือกตั้ง การประกาศนโยบาย การร่วมกิจกรรมทางการเมือง เป็นต้น ดังกล่าวเป็นเพียงการเพิ่มความสะดวกในการกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์เท่านั้น สิ่งที่สำคัญที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจะมีการประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลสร้างโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อใช้ในกิจกรรมทางการเมืองในเชิงเนื้อหามากขึ้น ข้อมูลกิจกรรมทางการเมืองจะถูกจัดการ ประมวลผลเพื่อประกอบการตัดสินใจในเชิงนโยบาย และเก็บเป็นหลักฐานได้นานให้เรียนรู้และตรวจสอบพฤติกรรมทางการเมือง ลักษณะเช่นนี้เท่ากับเป็นการยกระดับพัฒนาทางการเมืองที่นักการเมืองพึงตระหนักและระมัดระวังในการแสดงออกต่อสาธารณชน โดยเฉพาะการรักษาความลับสัญญาไม่เช่นนั้นจะถูกปฏิเสธจากพลเมืองไทย รวมทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไทยจะมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผ่านโปรแกรมการเลือกตั้ง และใช้ในการลงประชามติ กฎหมายที่สำคัญๆ ของประเทศผ่านโทรศัพท์มือถือ โดยไม่ต้องพึ่งมือการลงคะแนนเสียงของสมาชิกวุฒิสภาอีกต่อไป เป็นการลดบทบาทอำนาจของสมาชิกวุฒิสภา ปราบปรามการฉ้อโกงเช่นนี้จะมีส่วนทำให้การเมืองไทยพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยที่สูงขึ้น มีส่วนส่งเสริมการกระจายอำนาจการเมืองการปกครองของประเทศไทยเป็นจริงในทางพฤตินัย

References

- Adiwatthanasith, C., Sudsawas, S., & Rerkrujipimon, Ch. (2002). *Sociology*. (10th ed.). Bangkok: Thammasat University Press.
- AT&T Business Editorial Team. (2018). *5 Ways 5G Will Transform Healthcare*. Retrieved June 15, 2022, from <https://www.business.att.com/learn/updates/how-5g-will-transform-the-healthcare-industry.html>

- Bennett, W. L., & Segerberg, A. (2012). The Logic of Connective Action - Digital Media and the Personalization of Contentious Politics. *Information, Communication & Society*, 15(5), 739–768.
- Chiangkul, W. (2020). *Direct Democracy in Classical Greece*. Retrieved June 15, 2022, from <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/651649>.
- Easton, D. (1971). *The Political System: An Inquiry into the State of Political Science*. New York: Knopf.
- Gibson, R., Greffet, F., & Cantijoch, M. (2017). Friend or Foe? Digital Technologies and the Changing Nature of Party Membership. *Political Communication*, 34(1), 89–111.
- Kapook. (2013) *Retracing the Communication Technology of the World. Since the Cave Paintings in the Stone Age to the Most Advanced Communication the Speed that Connects the Whole World Today*. Retrieved June 16, 2022, from <https://highlight.kapook.com/view/87986>
- Milbrath, L. W. (1965). *Political Participation; How and why do people get involved in politics?*. Chicago: Rand McNally political science series.
- McCarthy, J. D., & Zald, M.N. (1973). *The Trend of Social Movements in America: Professionalization and Resource Mobilization*. Morristown, N.J.: General Learning Press.
- National Health Commission Office (NHCO). (2019). *Foreseeing the Future of Development in the Era of Globalization 4.0*. Retrieved June 15, 2022, from <https://infocenter.nationalhealth.or.th/node/27606>
- Norman, H. N., & Verba, S. (1975). *Political Participation: in Handbook Political Sciences: Non-Government Politic Reading by Greentein, I. Fred and Nelson W. PoLs by. Reading. Mass: Addison-Wesley Pub. Co.*
- Orlikowski, W. J. (1996). Improvising Organizational Transformation Over Time: A Situated Change Perspective. *Information Systems Research*, 7(1), 63–92.
- Orlikowski, W. J. (2002). Knowing in Practice: Enacting a Collective Capability in Distributed Organizing. *Organization Science*, 13(4), 249-273.
- Prachayapruit, T. (2003). *Administration: Meaning, Content. Guidelines and Problems*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Royal Academy Institute. (2011). *Dictionary of Royal Academy Institute B.E. 2524*. Bangkok: Royal Academy Institute.

Selander, L., & Sirkka, J. L. (2016). Digital Action Repertoires and Transforming a Social Movement Organization. *MIS Quarterly*, 40(2), 331-352.

Salge, C. A. D. L., & Karahanna, E. (2018). Protesting Corruption on Twitter: Is it a bot or is it a person?. *Academy of Management Discoveries*, 4(1), 32-49.